

Nr 604

Av herr **Carlsson** i Tyresö **m. fl.**, *angående den svenska hjälpen till u-länderna.*

(Lika lydande med motion nr 482 i Första kammaren)

Riktmärket för den svenska u-hjälpen är att prestera ett så effektivt bistånd som möjligt till den ekonomiska och sociala utvecklingen i de u-länder med vilka vi samarbetar. Främst humanitära skäl men även världshushållets gemensamma ekonomiska intressen motiverar u-hjälpen. Som en liten del av de samlade ansträngningarna genom FN och dess medlemsstater att bistå de fattiga länderna saknar inte den svenska u-hjälpen betydelse som bidrag till en önskad internationell avspänning. U-hjälpen har i Sverige liksom i det stora flertalet andra givarländer en nära anknytning till utrikespolitiken och uppfattas som ett komplement till denna.

1 %-målet

I försök att intensifiera och koordinera strävandena att bistå u-länderna har FN (1961) som målsättning för en tioårsperiod valt att rekommendera medlemsstaterna att över budgeten lämna 1 % av nationalinkomsten i u-hjälp. Rekommendationen har sedermera upprepats och varierats i olika FN-sammanhang och vid olika tidpunkter. Efter hand har 1 %-målet blivit internationellt accepterat och användes numera allmänt som ett jämförelsemått för givarländernas bidragsvolym. Den svenska riksdagen godtog det för sin del år 1962. Att 1 %-målet är godtyckligt valt har dock stått klart från början. Ingen uträkning har visat att just 1 % i hjälpinsatser åstadkommer den eftersträvade utjämningen i levnadsvillkor mellan rika och fattiga länder. När kritiker — som nu senast statsrevisorerna i sin berättelse för år 1966 — menar att 1 %-målet är en »irrationell bindning», möter det alltså ingen gensaga från dem som medverkat till att rekommendationen om 1 % i u-hjälp vunnit burskap även i Sverige. Det räcker med att betrakta »enprocenten» som en enträgen uppfordran att ge åtminstone en hundradel av det svenska välståndet till de nödlidande i omvärlden. Därtill är det angeläget att hålla denna uppfordran aktuell i planeringen för framtiden, när önskemål och krav på standardlyftning inom hart när alla områden av vår samhällsaktivitet konkurrerar om resurserna.

Opinionen för ökad svensk u-hjälp har under senare år vuxit sig allt starkare. Opinionsundersökningar visar att allmänheten hyser en allt större förståelse för vårt ansvar gentemot de fattiga länderna. Ett stort antal organisationer har i uttalanden och vädjanden, inte minst till detta års riksdag, krävt ett snabbt förverkligande av målsättningen att 1 procent av nationalinkomsten skall avsättas till u-landshjälp.

Ur denna synpunkt kan det ha sitt värde att även ange den ungefärliga utvecklingstakten för u-hjälpen genom att fastlägga en tidpunkt då 1 %-målet borde kunna uppnås. Riksdagen har därmed inte avhånt sig möjligheten att vid behov ändra utvecklingstempot under tiden fram till det årtal som den bestämt som »tak» för uppnåendet av det ena eller andra målet. Med hänsyn till u-hjälpens underläge i konkurrensen om de tillgångar som efter riksdagens beslut fördelas på ändamål, som alla har närstående förespråkare på hemmaplan, och med hänsyn till u-hjälpens särställning som en hela nationens gemensamma ansvar gentemot utomstående folk, menar motionärerna att u-hjälpens utbyggnad skulle underlättas om en sannolik tidpunkt kunde fastställas för förverkligandet av riksdagens principbeslut av 1962. Därvid bör önskemålet om en ökning av den multilaterala hjälpen särskilt beaktas.

I detta syfte föreslår vi i det följande att riksdagen *hemställer att Kungl. Maj:t för nästa års riksdag måtte redovisa sina planer på u-hjälpens utbyggnadstakt och den tidpunkt för 1 %-målets förverkligande som ingår i dessa planer.*

Flerårsutfästelser

När statsrevisorerna understryker »det självklara faktum» att u-hjälpens kostnader bör medföra verklig nytta och avsedd utvecklingseffekt är det uttryck för en föreställning hos många människor att så inte är fallet. Det är därför värdefullt att revisorerna samtidigt förklarar att den svenska u-hjälpens administrationsorgan SIDA fungerar tillfredsställande. Rimligtvis innebär detta att man har intrycket att dess arbete i u-länderna gör nytta. Dock är det ogörligt f. n. att mäta denna nytta i en viss utvecklings-effekt. Ännu saknas en generellt tillämplig metodik för sådan eftervärdering, och hur det skall gå till i praktiken att göra en s. k. »evalvering» av de resultat, som olika biståndsprojekt under olika förutsättningar uppnår, har nyligen upptagits på arbetsprogrammet för FN:s ekonomiska och sociala råd. Genomgående krävs redan nu att mottagarländerna skall ha en utvecklingsplan, i vilken biståndsprojekten infogas. Alla u-länder, som i dag mottager bistånd från något av FN:s hjälpprogram, kan också uppvisa en dylik plan — elementär eller ambitiös — för sin utvecklingspolitik.

På senare tid har efterlysts bl. a. av världsbankschefen en planering

även hos givarländerna, vilken kan möta u-ländernas försök till planering för framtiden. De internationella organ, som sysslar med biståndsgivning, har i samma syfte eftersträvat att utsträcka sina budgetperioder — t. ex. från ett- till tvåårsbudget — och att utverka fleråriga bidragsutfästelser som kan ge ökad stadga åt planeringen och trygga projektens finansiering för några år i taget. Det har varit mycket uppskattat när Sverige gått i spetsen för sådana flerårsutfästelser. Detta har skett beträffande såväl FN:s utvecklingsprogram (UNDP), som Sverige gett en treårig utfästelse, som Internationella utvecklingsfonden (IDA) som fått en avisering för fyra år framåt. Mindre restriktiva kassareservregler — efter förslag från Sverige — har verkat i samma riktning.

I 3:e huvudtiteln i årets statsverksproposition inbjudes riksdagen att förnya Kungl. Maj:ts fullmakt att göra en svensk förhandsutfästelse till UNDP för tre år — nu för åren 1967—1969 — om ett bidrag som inte understiger det som föreslås för budgetåret 1967/68. Hos UNDP ligger f. n. ett mycket stort antal framställningar om biståndsprojekt som är kostnadsberäknade till belopp som sammanlagt vida överstiger de resurser som UNDP f. n. förfogar över. För sovring bland dessa och förberedelserna av de betydelsefulla projekten skulle UNDP vara betjänt av ytterligare ett års perspektiv på sina möjligheter att bistå. *Motionärerna vill därför föreslå en förlängning av den svenska treårsutfästelsen till fyra år*, en åtgärd som skulle välkomnas i ett läge då den svenska regeringen inte för övrigt ansett sig kunna tillstyrka ett högre anslag för nästa budgetår än vad som utlovades redan av 1966 års riksdag.

SIDA:s verksamhetsområde

Det svenska biståndet till u-länderna föreslås för nästa budgetår få en höjning med totalt 67 milj. kr. till 404 milj. kr. eller med 20 %. Höjningen motsvarar i stort sett utgiftsautomatiken i redan inledda och pågående hjälpprojekt av såväl teknisk som finansiell natur, infriandet av utfästelser, som Sverige redan givit internationella organ såsom beskrivits ovan, samt kostnaderna för svenskt medlemskap i Asiatiska utvecklingsbanken. Även inrymmer i de 67 miljonerna ett anslag för ökning av det svenska bidraget till internationella livsmedelsprogrammet (WFP) såsom ställdes i utsikt i föregående års statsverksproposition. För raden av i övrigt planerade, väl förberedda nya eller utbyggda aktiviteter, som hör hemma inom SIDA:s verksamhetsområde och för vilka SIDA begärt anslag för nästa budgetår, ger emellertid de av Kungl. Maj:t förordade anslagen en mycket obetydlig marginal.

Då den under innevarande budgetår kalkylerade fältverksamheten inklusive stipendiat- och kursverksamheten kostnadsberäknats till ca 90 milj.

kr., innebär det anslag som föreslås riksdagen för SIDA:s operativa verksamhet under 1967/68, d. v. s. 99 miljoner kronor, tillskott av ca 9 miljoner kr. Enligt SIDA:s petita har emellertid tekniska och humanitära biståndsinsatser planerats för ett belopp av 164 milj. kr., vilket alltså med 60—65 milj. kr. överstiger det anslag som upptages i 3:e huvudtiteln. Bland utvidgade eller nya verksamheter, som SIDA räknat med att kunna bedriva under 1967/68 om riksdagen ställer erforderliga medel till förfogande, kan nämnas ej länderbunden familjeplanering för 12,6 miljoner kr., fredskårister till Etiopien, Kenya och Tanzania för skolbyggen m. m. för drygt 2 miljoner kr. mera, kvinnoutbildning för 1,9 milj. kr., nordiska projekt för ca 3,4 milj. kr., vuxenutbildning i Afrika för 3 milj. kr., ett påslag på katastrofhjälpen med 2½ milj. kr. och ett anslag till olika enskilda organisationer, främst missionen, på ca 6 milj. kr. Även om en del av dessa och övriga här icke nämnda ändamål kan få en startgrund eller fortsatt påbyggnad genom omdisposition av medel, som lösgöres från äldre projekt, och genom senareläggning av den planerade utvecklingstakten inom andra avsnitt av SIDA:s verksamhetsområde, är det uppenbart att detta kommer att bereda biståndsorganet stora bekymmer och hämma dess planering för framtiden bortom nästa budgetår.

Motionärerna anser därför att det är angeläget att ställa ytterligare medel till förfogande för SIDA:s fältverksamhet och *föreslår riksdagen i det följande att härför anvisa 51 milj. kr. utöver Kungl. Maj:ts förslag.*

Finansiering

Den återhållsamhet, som präglar Kungl. Maj:ts förslag till statsbudget för 1967/68, har finanspolitiska motiveringar som motionärerna respekterar. Ökade statsutgifter eller en ökad underbalansering av budgeten bör undvikas. När motionärerna ändå tillåter sig att föreslå ett ökat utrymme i budgeten för Sveriges bidrag till u-länderna är det under förutsättning att en motsvarande budgetförstärkning sker. Om sådan inkomstökning framlägges förslag i särskild motion nr 783 innebärande en höjning av maxi-
miuttaget av folkpensionsavgiften till 1 750 kr.

Bytesbalansen

Slutligen vill motionärerna peka på några omständigheter, som bör reducera farhågorna för att en ökad u-hjälp behöver försämra bytesbalansen i nämnvärd mån. Att ökade bidrag, som utbetalas till internationella biståndsprogram, medför ökade krav på konvertibla valutor är riktigt. Liksom i andra industriländer med valutaproblem, exempelvis England, torde dock Sverige utan alltför stora svårigheter kunna lägga om tyngdpunkten

i sin u-hjälp från finanshjälp till föga kapital- och valutakrävande tekniskt bistånd jämte stipendiatverksamhet i Sverige, om så skulle behövas. Från denna utgångspunkt vill motionärerna föreslå, att det ökade anslag till SIDA:s verksamhet som yrkas under punkt 3 nedan ställes till Kungl. Maj:ts och biståndsmyndighetens förfogande utan andra direkta anvisningar för användningssättet än som redan framgår av uttalandena i 3:e huvudtiteln om prioriteringar inom u-hjälpen och Kungl. Maj:ts medelsdispositioner i övrigt. Detta möjliggör även sådana överflyttningar mellan olika biståndsslag som kan bli erforderliga under inverkan av den framtida tillgången på kapital, valutor och personella resurser.

Under hänvisning till det anförda hemställes,

1. att riksdagen anhåller att Kungl. Maj:t måtte för nästa års riksdag redovisa sina planer på u-hjälpens utbyggnadstakt och den tidpunkt för 1 %-målets förverkligande som ingår i dessa planer;

2. att riksdagen medger att Sverige förbinder sig att fram t. o. m. budgetåret 1970/71 lämna bidrag till FN:s utvecklingsprogram UNDP med minst 80 900 000 kr.;

3. att riksdagen, under förutsättning av bifall till i motion nr 783 framställda förslag om en ytterligare budgetförstärkning genom en höjning av maximiuttaget av folkpensionsavgiften till 1 750 kr., måtte till SIDA:s verksamhet för budgetåret 1967/68 anslå 150 miljoner kronor eller — i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag — ett med 51 miljoner kronor förhöjt anslag;

4. samt att dessa medel ställs till Kungl. Maj:ts förfogande utan annan ändamålsbestämning än de principiella prioriteringar inom u-hjälpen som riksdagen redan tidigare givit sin anslutning till.

Stockholm den 26 januari 1967

Ingvar Carlsson (s)
i Tyresö

Nancy Eriksson (s)

Evert Svensson (s)

Lisa Johansson (s)